

Waar geschiedenis, natuur en ziel samenkomen

Welkom op deze bijzondere plek — het begraafpark van de Heilig Land Stichting. Een plek die meer is dan een begraafplaats. Een plek waar geschiedenis, natuur en ziel samenkomen. Waar afscheid, schoonheid, bezinning en verbinding in harmonie samenvallen.

Ik ga u iets vertellen over de historische achtergrond van dit bijzondere monument, over de manier waarop wij nu vormgeven aan de wensen van nabestaanden en mensen die er voor kozen om hier begraven of bijgezet te worden en over de uitdagingen voor de toekomst.

VOORGESCHIEDENIS

Ik neem jullie mee naar het begin van de twintigste eeuw, om precies te zijn naar het jaar 1911. Toen vatten drie bevlogen mannen – generatiegenoten bovendien - een droom op die hun tijd ver vooruit was. Kapelaan Arnold Suys, kunstenaar Piet Gerrits en architect Jan Stuyt wilden niet minder dan een stukje Heilig Land tot leven wekken—hier, in het glooiende heidelandschap van de Nijmeegse stuwwal.

In een tijd waarin het katholieke volksdeel zijn plek in de samenleving heroverde, durfde Suys te dromen van een plek waar mensen letterlijk konden wandelen langs de plekken die ooit een rol speelden in het leven van Jezus Christus. En het heuvelachtige land van Groesbeek vormde daarvoor het perfecte decor.

Het was een forse uitdaging. Maar met visionaire kracht en artistiek vernuft slaagden Stuyt en Gerrits erin een park te creëren waarin architectuur en natuur niet naast, maar mét elkaar bestaan. Gebouwen nestelden zich in het landschap alsof ze er altijd al hadden gestaan.

Zo vormt de driehoek van de Olijfhof, de Calvarieberg en de Hemelvaartkoepel niet alleen een visueel baken, maar weerspiegelt ook exact de geografische verhoudingen uit het Heilige Land: de afstand tussen de gebouwen hier was dan ook precies even groot als die in het ‘echte’ Heilig Land. Een even harmonisch als symbolisch gebaar.

Tegenwoordig vinden we dat een beetje een gek idee: want waarom zou je het ‘Heilig Land’ nabouwen wanneer je er in een paar uur vliegen naar toe kunt reizen?

Maar dat is vanuit het standpunt van nu. In het begin van de 20ste eeuw was een reis naar het Heilig Land nog een hele uitdaging, een ge reis met boot en bus, zonder air-conditioning en andere moderne voorzieningen. Een uitdaging die zeker niet voor iedereen was weggelegd vanwege de hoge kosten.

Maar bovendien ook een reis die niet zonder gevaren was. Dat blijkt uit een van de eerste reizen die in 1907 vanuit Nederland werd georganiseerd voor een gezelschap van rond de zestig mensen. Twee hiervan bezweken aan de warmte en overleefden de reis niet. Hoe dat toen werd ervaren zullen we nooit te weten komen. Ze overleden in ieder geval in een heilig

land en tijdens een echte pelgrimstocht, een bijna zekerheid dat er een mooi plekje wachtte in de hemel.

Ook zijn er als sinds de vroege middeleeuwen overal in Europa kerken gebouwd die herinneren aan gebouwen in Jeruzalem, Bethlehem en andere plekken in het voormalige Heilig Land. En in alle gevallen waren die kerken niet alleen gebedshuizen, maar ook plekken waar gelovigen konden worden begraven vanuit de gedachte dat men dan al bij voorbaat een plekje dicht bij God zou hebben.

Vanuit dat gevoel ontstond het idee om ook begraven te kunnen worden in de Groesbeekse versie van het Heilig Land. In 1913 werd hier dan ook de eerste persoon begraven in de crypte van de Calvarieberg.

Veel van die gedachten zijn losgelaten omdat het denken over religie wijzigingen onderging. In het oorspronkelijke pelgrimspark was er geen scheiding tussen begraafpark en de meer publiekgerichte, museale onderdelen. In de jaren 70 kwam die splitsing er wel, mede om logistieke redenen. Maar nog steeds is er een grote verwantschap tussen beide onderdelen, met een spiritueel kader als verbindende factor.

Sindsdien is het park uitgegroeid tot een spirituele oase van bijna 40 hectare, met 29 rijksmonumenten en talloze rustplaatsen. In 2004 kreeg het complex de status van rijksmonument, en in de jaren daarna volgde een omvangrijke restauratie die het park in al zijn pracht deed herleven.

Het project kreeg in 2012 een voorlopige afsluiting, maar we weten dat het altijd door zal blijven gaan, want het zijn kwetsbare gebouwen die altijd aandacht vragen.

Vandaag is het begraafpark van de Heilig Land Stichting dankzij een voorgeschiedenis van nu ruim honderd jaar niet alleen een plek van afscheid, maar ook van schoonheid, bezinning en verbinding tussen verleden en heden.

HET BEGRAAFPARK NU

Een landschap van rust – de grafvormen

In de loop van meer dan honderd jaar is de oorspronkelijke begraafvorm, onder de Calvarieberg, uitgebreid met vele andere vormen. De andere vormen zijn meer dan slechts laatste rustplaatsen; ze zijn stuk voor stuk ingebed in een esthetisch en spiritueel verhaal en markeren tevens het denken over hoe wij het bestaan na onze dood willen afsluiten.

Ik neem u in dit verhaal mee langs het brede aanbod van het huidige begraafpark en bespreek de verschillende begraafvormen min of meer in hun historische volgorde:

- **Cryptegraven** – Dicht bij het kruis, in de historische Calvarieberg, bevinden zich de oudste nissen van het park. Compact, gewild, en met een voelbare symboliek. Want

gelovigen beschouwen de plek waar Christus is gekruisigd als het begin van de wederopstanding. Dichterbij kun je eigenlijk niet komen, al was het maar omdat je, ongeveer 20 meter van de Calvarieberg, ook een replica hebt van het heilig graf. En als je staande op de calvarieberg in noordelijke richting kijkt, kun je ook nog eens een glimp opvangen van de hemelvaartkoepel die de plek markeert vanwaar Christus na zijn dood ten hemel is opgestegen.

- **Tuingraven** – Meer dan 1000 graven inmiddels, zijn opgebouwd uit muurtjes van ruwe Kunraderstenen, geïnspireerd op de graven uit historisch Palestina. Die overeenkomst is voor Nederland uniek. Elk graf met zijn eigen vorm en opbouw, vormt een unieke miniatuur van stilte en herinnering. Om die redenen is de begraafplaats als geheel een Rijksmonument.
- **Grafheuvels** – Sinds 1996 bieden organisch gevormde heuvels een bijzonder alternatief voor wie niet kiest voor begraven of cremieren. De nissen liggen verzonken in het landschap. Deze grafvorm voor bovengronds begraven vraagt nauwelijks onderhoud.
- **Urnplekken** – Van urnengraven tot urnenbos, van crypte tot columbarium: ook voor crematie-as biedt het park serene en artistieke mogelijkheden waar een kunstwerk of iets anders moois op het graf gezet kan worden, de Alpha-Omegatuin of de urnenplekken in de crypte. In het Columbarium of in de grafheuvels worden de urnen bovengronds geplaatst.
- **Terrasgraven** – Dankzij het geaccidenteerde terrein kon een zeldzaam grafconcept ontstaan dat eveneens uniek is voor Nederland: terrassen met identieke naamplaten en uniforme lettertypen die rust en eenvoud uitstralen. Het voordeel voor de nabestaanden van de mensen in deze graven is dat er geen onderhoud nodig is.
- **Natuurgraven** – Voor wie kiest voor eeuwige rust in harmonie met de natuur hebben we 12 jaar geleden de natuurbegraafplaats ontwikkeld. Zonder grafsteen, maar gemarkeerd door coördinaten, in een omgeving die aanvoelt als een verstild bos.

De ontwikkeling gaat natuurlijk door, want het denken over dood en begraven gaat door, al dan niet binnen een gelovige of spirituele context. We proberen met alle visies rekening te houden en in de letterlijke zin ruimte te creëren voor wat de mensen van ons vragen.

Daarbij denken we overigens niet alleen aan ruimtelijke aspecten of aan veranderde manieren van begraven of herdenken, maar ook aan de communicatie met de mensen die met hun vragen en wensen bij ons komen.

De eerste communicatievorm voor dat doel is de website, die we onlangs vernieuwd hebben, want in onze tijd zullen mensen daar het eerst gaan kijken wanneer ze iets willen weten over de mogelijkheden die het Begraafpark Heilig Land te bieden heeft.

Daarnaast hebben we de nieuwsbrief weer nieuw leven ingeblazen.

Een andere vorm is die van het persoonlijke gesprek en het zoeken naar persoonlijke voorkeuren van belangstellenden. Waar vinden we elkaar en hoe kunnen wij voldoen aan de wensen van nabestaanden of aan die van mensen die een begraafmogelijkheid zoeken voor zichzelf.

Ook organiseren we passende activiteiten waar nabestaanden en andere betrokkenen elkaar kunnen ontmoeten in de vorm van klassieke concerten, Allerzielenbijeenkomsten, stiltewandelingen en ander soort herdenkingsbijeenkomsten.

Voor de samenkomsten die we hier organiseren gebruiken we vaak de zaal waar we nu in zitten, de Piet Gerritszaal. Hiervan gaan we het interieur een nieuwe en frissere uitstraling geven en hebben we 2 openslaande deuren gemaakt om de toegankelijkheid en het contact met de omgeving te verbeteren.

Tenslotte is er de nazorg: via enquêtes en gesprekken blijven we contact houden met nabestaanden en met uitvaartondernemers. Die laatste groep is voor ons van groot belang: beter dan wie dan ook zij zijn op de hoogte van wat mensen willen en eerder dan wie ook bespeuren zij veranderende trends waarop wij dan weer kunnen inspelen. Goede marketing staat of valt bij tijdig kunnen aanvoelen wat de markt wil en daaraan besteden we dan ook alle aandacht.

Waar erfgoed en landschap elkaar omarmen

Wie het park van de Heilig Land Stichting betreedt, merkt het direct: dit geeft een goed gevoel, hier klopt iets.

Niet alleen het hart van het landschap, maar ook het ritme waarin natuur en cultuur samenvallen alsof ze al eeuwenlang op elkaar wachten. Alsof de bomen de gebouwen fluisterend welkom heten, en de paden precies weten waarheen ze willen leiden.

Het was de geniale blik van kunstenaar Piet Gerrits en architect Jan Stuyt die deze eenheid mogelijk maakte. Zij zagen in de glooiende heuvels en het open heidelandschap geen leeg canvas, maar een medespeler. Geen decor, maar een wezenlijke gesprekspartner. En uit dat samenspel ontstond iets uitzonderlijks: een landschap dat niet is onderworpen aan architectuur, maar waarin architectuur en landschap met elkaar zijn vergroeid. Letterlijk én figuurlijk.

Tot op de dag van vandaag bouwen we voort op die erfenis. We beschouwen het park als een levend kunstwerk, waarin elke toevoeging, elke grafvorm, elke plant een stem krijgt in het koor van schoonheid en stilte. De sculpturen, grafmonumenten en gebouwen zijn verbonden via zorgvuldig aangelegde wandelpaden en zichtlijnen — de zogeheten *vista's* — die steeds weer een nieuw perspectief openen op het landschap en op jezelf.

In dit ritme van rust en ruimte hebben de verschillende grafvormen hun plek gevonden. De terrasgraven liggen als terrassen aan een tempelberg, de grafheuvels wellen op uit de aarde als natuurlijke golven, en de tuingraven van Kunradersteen lijken te zijn gevormd door tijd en wind. Alles is afgestemd op de omgeving, alsof het landschap het laatste woord heeft, een mooie symboliek overigens die ook ons eigen leven raakt. Want uiteindelijk zullen we allemaal tot stof wederkeren en weer deel uitmaken van die levende en leven-schenkende natuur.

Elke nieuwe ingreep in dit erfgoed vraagt om zorgvuldigheid. Niet alleen esthetisch, maar ook ethisch. Want dit is meer dan een begraafplaats; dit is een plek waar leven, dood, herinnering en hoop met elkaar verweven zijn in een verhaal van aarde, steen, schoonheid, licht en stilte. Daarom wegen we elk plan, elke aanplant, elk ontwerp tegen het licht van die grotere samenhang. Alles moet passen — niet alleen qua vorm, maar ook qua ziel.

Dat geldt ook voor het groen. Waar ooit heide groeide, zijn in de loop van een eeuw eiken, beuken, Japanse ceders en zilversparren geplant, bomen die inmiddels het karakter van het park mede bepalen. Later kwamen daar meer bijzondere soorten bij, soms exotisch, soms inheems.

Vandaag kijken we met nieuwe ogen naar biodiversiteit en duurzaamheid. Bij nieuwe aanplant kiezen we bewust voor soorten die bestand zijn tegen een warmer klimaat en tegelijk recht doen aan de sfeer van het park. Het is te veel gezegd om te beweren dat de begraafplaats ook een botanische tuin is, maar een helemaal onwaar is het nu ook weer niet. Wie er oog voor heeft kan hier in de natuur bijzondere waarnemingen doen.

Met ons groendepot, zorgvuldig geselecteerd voor de bosrijke omgeving, geven we nabestaanden de kans om met passende beplanting een bijdrage te leveren aan de sfeer van hun dierbare plek. Daarbij kiezen we, waar mogelijk, voor inheemse soorten die goed wortelen in deze omgeving — letterlijk en figuurlijk.

Steeds weer zoeken we de balans tussen behoud en vernieuwing. Tussen het beschermen van het bestaande en het openstaan voor de toekomst. Want alleen wie met aandacht omgaat met wat was, kan ruimte maken voor wat komt.

Onze opdracht is helder: dit park moet een plek blijven waar mensen troost, inspiratie en verstillings vinden. Een plek die je raakt, waar zelfs de stilte tot je spreekt. Waar je voelt dat hier met liefde en aandacht is gebouwd, geplant en gezorgd.

Want bezieling — dat is wat dit landschap draagt. Bezieling die ontstaat uit oprechte betrokkenheid. En dat is ook wat wij willen blijven geven: aandacht, zorg en liefde — precies in de geest van hen die deze plek ooit droomden.

UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMST: TUSSEN KANS EN VERANTWOORDELIJKHEID

DE KANSEN

Hoewel er op dit moment nog voldoende ruimte is voor nieuwe graven, denken we vooruit. Want ook de meest serene plek raakt ooit aan haar grenzen. De beschikbare grond is beperkt, en dat vraagt om creativiteit en visie als het gaat om uitbreiding én het behoud van het unieke karakter van ons park. Gelukkig zijn er veelbelovende mogelijkheden om die ruimte op verantwoorde wijze te vergroten.

Hergebruik van bestaande graven

Elk jaar vervallen er gemiddeld zo'n vijftien tot twintig graven waarvan de grafrechten niet worden verlengd. Deze plekken komen beschikbaar voor hergebruik — met of zonder behoud van het bestaande monument. Daarbij kijken we zorgvuldig naar de staat en esthetische waarde van het graf. Soms volstaat een kleine aanpassing, soms verdient de plek een geheel

nieuw monument. Momenteel is ongeveer 15% van de graven geschikt voor heruitgifte, met name binnen de categorieën tuingraven en crypte. De jongere terrasgraven en grafheuvels vallen hier nog nauwelijks onder.

Uitbreiding van bestaande grafvormen

Ook zijn er plannen om het park fysiek uit te breiden. Zo willen we de grafheuvels vergroten door een aangrenzend terrein — momenteel in gebruik als opslag — bij het begraafpark te betrekken. Deze uitbreiding grenst aan het museum en zou, net als de bestaande heuvels, ook kunnen dienen als natuurlijke begrenzing.

Daarnaast speelt de groeiende belangstelling voor natuurbegraven ons in de kaart. Daarom ontwikkelen we plannen om de natuurbegraafplaats aan de achterkant van het park — richting museumpark — uit te breiden. Daarbij willen we ook de toegankelijkheid en de routing verbeteren, zodat deze bijzondere plek voor steeds meer mensen een passend antwoord biedt op een eigentijdse wens.

Een bredere functie – een plaats voor ontmoeting en betekenis

Een begraafplaats is allang niet meer alleen een plek voor afscheid en stilte. Steeds vaker wordt ze ook een ruimte voor ontmoeting, reflectie, herinnering en ritueel. In onze visie is het begraafpark een levend landschap dat uitnodigt tot herdenken én ervaren. Voor toekomstige generaties — die wellicht minder verbonden zijn met het oorspronkelijke devote karakter — willen we deze plek aantrekkelijk houden door juist dat te benadrukken wat haar uniek maakt: de rust, de schoonheid van het landschap en de innige verwevenheid van cultuur en natuur. Hier is spiritualiteit voelbaar, zonder dat ze opgelegd wordt.

DE UITDAGINGEN

Veranderend klimaat – veranderende keuzes

De natuur stelt ons voor nieuwe vragen. Met het zicht op een opwarmend klimaat moeten we bij elke aanplant alert zijn: welke bomen en planten kunnen de hitte aan zonder dat ze de sfeer van het park verstoren? Hoe moeten we reageren op de uitdroging van de grond hier op deze sintelrijke stuwwal die het er steeds moeilijker mee lijkt te hebben om water vast te houden. Bepaalde boomsoorten hebben het daardoor de laatste jaren steeds moeilijker gekregen en dat gaat voorlopig nog wel even zo door.

Mede daarom zetten we stevig in op biodiversiteit. Meer biologische soorten, meer inheemse flora, meer veerkracht. Niet alles wat mooi is, is duurzaam — en niet alles wat duurzaam is, past esthetisch. De kunst is om hierin de juiste balans te blijven vinden.

Financiële duurzaamheid – zorgen voor de toekomst

Aandacht voor schoonheid en kwaliteit vraagt ook om aandacht voor structuur. We beschikken over een onderhoudsvoorziening die het park ook op langere termijn moet dragen.

Maar de wereld verandert, en dat vraagt om slimme, toekomstgerichte keuzes. Samen met deskundigen op het gebied van financiën, bedrijfsvoering en uitvaartcultuur onderzoeken we hoe we deze voorzieningen duurzaam kunnen borgen. Dat is de verantwoordelijkheid van alle betrokkenen en zelfs van buitenstaanders omdat het begraafpark meer is dan alleen een plek van de doden, het is tevens een monument dat ons herinnert aan een eeuw religieuze cultuur in Nederland

En hoe paradoxaal het ook klinkt: willen we deze plek van afscheid en dood een lang leven geven, dan moeten we nú investeren in haar toekomst.